باس شۇجي شي جينپىڭنىڭ ماڭزدى ئسوزىنىڭ، ماڭزدى نۇسقاۋىنىڭ رۇحىن بشكەرىلەي دايەكتىلەندىرىپ، رەفورما جاساۋدى، جاڭالىق اشۇدى جەدەللەتتىپ، ۋلەس قوسۇ رۇحىن اسقاقتاتىپ، اپاتتان ساقتانۇدى، اپات شىعىنىن ازايتۇدى جاقسى بستەۋ كەرەك

(باسى 1 ـ بەتتە)

شەشۇشى تۇلعالاردى، شەشۇشى بۇىندار-دى، شەشۇشى تۇيىندەردى يگەرىپ، رەفورمانىڭ ناقتى ونىمدىلىگىن باعالاۋدى كۇشەيتىپ، ئتۇيىن ارقىلى رەفورما مىندەتتەرىن شىنايى تياناقتاندىرۇ كەرەك.

ئماجلىس بىلاي دەپ اتاپ كور-سەتتى: باس شۇجي شي جينپىڭنىڭ جاڭ فۇچيڭ جولداستىڭ نزگى بستەرى جونىندە بەرگەن ماڭزدى نۇسقاۋىنىڭ رۇحىن مۇقيات ۇيرەنىپ، دايەكتىلەندىرىپ، "اۋەلگى ماقساتتى ۇمتىپاۋ، بورىشتى ەستە بەرىك ساقتاۋ" نەگزگى تاقىرىپ-تىق تاربيەسىندە جاڭ فۇچيڭ جولداستىڭ نزگى بستەرىن جاندى وقىتۇ ماتەريالى ەتىپ، ونىڭ پارتياعا ادال، اۋەلگى ماق-ساتتى ۇمتىپاعان ساياسي قاسيەتىنەن، شىن پەيىلمەن كوپتىڭ قامىن ويلايتىن، قالتقى-سز ۇلەس قوساتىن تاماشا ستيلىنەن، قارا-پايىم دا پاك، اتاق ـ داڭققا قۇمارتپايتىن اسقاق ونەگەسىنەن، قاجىرلىلىقپەن كۇرەس جۇرگىزەتىن، ۇمىتكەرلىكپەن ورگە ۇمتىلاتىن ئومىر پوزيتسياسىنان ۇيرەنىپ، بۇكىل رايونىمىزداعى قالىڭ پارتىيالى كادرلاردى ونەگەدەن كۇش ـ قۋات الۋعا شابىتتاندىرىپ، ۇلەس قوسۇ رۇحىن بارىنشا اسقاقتاتىپ، اۋەلگى ماقساتتان ايىنماي، بورىشتى باتىلدىقپەن ارقالاپ، تالىقپاي كۇرەسىپ، ۇدەرە العا باسىپ، جاڭا ئداۋىردىڭ كۇرەسكەرلەرى بولۇعا قۇلشىنىپ، جۇڭگوشا سوتسياليستىك شينجياڭ قۇرۇعا مەعىم كۇش توپتاۋ كەرەك.

ئماجلىس بىلاي دەپ اتاپ كور-سەتتى: قازىر جاز مەزگىلى، جازعى دەمالىس پەن ساياحاتتىڭ قاۋىرت مەزگىلى كەلىپ جەتتى، رايونىمىزدىڭ ئشىنارا وڭىرلەرىندە جاۋىن ـ شاشىن مولايىپ، تاسقىن ئجۇرۇ جاعدايى اۋىرلاسا ئتۇستى، اپاتتان ساقتانۇ، اپات شىعىنىن ازايتۇ، تاسقىننان ساقتانۇ مىندەتى اۋىر. جەر ـ جەر، تاراۋلار يدەيا مەن ارەكەتتى شي جينپىڭ جولداستى ۇيتقى ەتكەن پارتيا ورتالىق كوميتەتىنىڭ ورنالاستىرۋىمەن، تالابىمەن باتىل بىرلىككە كەلتىرىپ، ئومىر بارىنەن جوعارى، حاۋىپسىزدىك ئبىرىنشى يدەيا-سىن مىقتاپ ورناتىپ، بەيعامدىققا سالىنۇ يدەياسىن جانە باق سىناۋ پسيحيكاسىن باتىل جەڭىپ، قىزمەت جوباسىن عىلمي بەلگىلەپ، تۇيىندەردى قاداعالاپ، باقىلاۋ ـ ولشەۋدى كۇشەيتىپ، ئار ئتۇرلى كىناراتتاردى جايپاي ئبىر ـ بىرلەپ تەكسەرىپ، حاۋىپ ـ قاتەر جونىندە دەر كەزىندە ەسكەرتۇ جارىيالاپ، شۇعىل جاعدايدا اپاتتان اراشالاۋ مانەۋرىن كۇشەيتىپ، اپاتتان ساقتانۇ، اپاتتى تىزگىندەۋ، اپاتتان قۇتقارۇ قابىلەتىن جوعارىلاتىپ، اپاتتان ساقتانۇ، اپات شىعىنىن ازايتۇ، تاسقىننان ساقتانۇ قىزمەتىن شىنايى جاقسى بستەپ، حالىق بۇقاراسىنىڭ باس امانديعى مەن مال ـ مۇلىك حاۋىپسىزدىگىنە شىن مانىندە كەپىلدىك ەتۇ كەرەك.

ئماجلىس بۇكىل رايونىمىزدىڭ ساياحات قىزمەتى جاعدايىنان بەرىلگەن مالىمەتتى تىڭدادى. ئماجلىس بىلاي دەپ اتاپ كورسەتتى: شي جينپىڭنىڭ جاڭا ئداۋىر جۇڭگوشا سوتسياليزم يدەياسىن جەتەكشى ەتۇدەن جازباي، پارتيا ورتالىق كوميتەتىنىڭ شينجياڭدى جونگە سالۇ جالپى جوباسىن دايەكتىلەندىرىپ، تياناقتاندىرىپ، "1 + 3 + 3 + ره‌فورما جاساۋ، ەسىك اشۇ" قىزمەت ورنالاستىرۇنا ساي، ساياحات قىزمەتىنە باسشىلىقتى كۇشەيتىپ، ورنىقتىلىق بارىسىندا بىلگەردىلەۋ قىزمەت جالپى ارناسىنا تاباندى بولىپ، جاڭا داۋۇستانىمىن دايەكتىلەندىرىپ، جوعارى ساپالى داۋۇ تالابىن تياناقتاندىرىپ، ساياحات ارقىلى شينجياڭدى گۇلدەندىرۇ ستراتەگياسىن جايپاي اتقارىپ، "جوعارى دەڭگەيلى، ەرەكشەلىككە يە، سارا بولۇ" سىندى داۋۇ تۇجىرىمنا تاباندى بولىپ، شىن مانىندە ولقىلقتاردى تولقتاپ، ئالسىز بۇىنداردى كۇشەيتىپ، كورنەكتى ماسەلەلەردى كۇش سالا شەشىپ، ساياحاتتى دامىتۇداعى كەدەرگىلەردى تالقاندىپ، "شينجياڭ جاقسى جەر" مارىكاسىن ايگىلەپ، ساياحات كاسىبىنىڭ قاۋىرت، تەز داۋۇن بىلگەرىلەتىپ، دۇنيە ئجۇزى بويىنشا ساياحاتتىڭ ماڭزدى كوزۇلى جەرىن قۇلشىنا قۇرىپ، ساياحات بايلىعىنداعى ئرى رايوننان ساياحات ەكونوميكاسىنداعى قۇاتتى رايونعا اينالدىرۇدى جەدەل بىسكە اسىرىپ، بۇكىل رايونىمىزدىڭ ەكونوميكاسىنىڭ جوعارى ساپالى داۋۇنا پارمەندى تىرەك ازىرلەۋ كەرەك.

ئماجلىس تاعى باسقا دا بستەردى اقىلداستى.

شوكىرات زاكىر، شاۋكەت يمىن، سۇن جينلۇڭ، لي پىڭشين، شۇي حايرۇڭ، ۋاڭ جۇنجىڭ، جي جىڭ، سارقىت اقان، جاڭ چۇنلين ماجلىسكە قاتىناستى.

"ماعان قاعىر ئشول بەرسەڭ، جاسىل القاپقا اينالدىرىپ قايتارامىن"

(باسى 1 ـ بەتتە)

كوكيار جاسىلداندىرۇ ينجەنەرياسى ئاربىر اقشۇلىقتا ماقتانىش سەزىمىن سىيلادى، بي كشيان مەن كوكياردىڭ اراسىندا ئتىپتى وزگەشە سۇيىسپەنشىلىك بار.

1986 ـ جىلى 6 ـ ايدا اقشۇ ايماقتىق تاجىريبە ورمان الاڭىنىڭ باستىعى بولىپ بستەيتىن بي كشيان ئار كۇنى قىزىل تاناۋ قاربالاستىققا ئتۇستى. قىزمەتكە قاتىناسقان 30 جىلدا، ونىڭ الدىندا 500 مۇلىق قالامشا اتىزىنان 100 مىڭ مۇلىق ورمان بەلدەۋى قالىپتاستى. اقشۇ ايماقتىق پارتكومنىڭ سول كەزدەگى شۇجيە شيە فۇيىڭ ودان اقشۇ قالاسىنىڭ ماڭىندا-عى بەتكەيگە اعاش ەگۇگە بولاتىن ـ بولمايتىندىعىن سۇرايدى. "كوكيار تەكشەسى" دەپ اتالعان بەتكەيگە ورمان وتىرعىزىلاتىن بولسا، قالا رايونىنا قاراي سوعاتىن قۇمدى بوران تىيلار ەدى.

قۇبا شولدە ورمان ئوسىرۇ جونىندە باي تاجىريبەسى بار بي كشيان "ماسەلە جوق!" دەپ جاۋاپ بەردى.

ۇيىم بي كشياندى اقشۇ ايماقتىق ورمان شارۋاشلىعى باسقارماسىنىڭ باستىعى ەتىپ تاعايىندايدى. ول كەڭسەدەن شقپاي وتىرسام، اعاشتى قالاي ەگەم دەپ، قاراپايىم جۇمىسشى ـ قىزمەتكەر بولسام دا مەيلى، ورمان الاڭىنا قايتىپ اعاش ەكسەم دەپ رۇقسات سۇرايدى. ئوزىنىڭ بەتكەيگە اعاش ەگۇنىنە، قانشا ەككىسى كەلسە، سونشا ەگۇنىنە جول بەرىلگەنىن ەستىگەندە، ول قاتتى قۇانادى.

■ جاسىلداندىرۇ ئۇشىن قامال الىپ قيىندىقتاردى جەڭدى

قۇبا تۇزدەگى كوكيار تەكشەسىندە اعاش ەگۇ بي كشياننىڭ ويلاعانىنان الدەقايدا قيىن بولىپ شقتى.

بۇل جەردىڭ تەڭىز دەڭگەيىنەن بيىكتىگى اقشۇ قالاسىنىڭ قالا رايونىنان بيىك، كەدىر ـ بۇدىرلى، سورتاڭ، قىلايعان قىلتاناق شقپايتىن جەر ەدى.

"سول كەزدە مەنىڭ جوبام بويىنشا، الدىمەن شۇ جەتكىزىلدى، ونان سوڭ ورمان ئوسىرىلدى، الدىمەن قالانىڭ شىنىندە، ونان سوڭ قالانىڭ سىرتىندا، الدىمەن ىقتاسىن ورمان ونان سوڭ ەكونومىكالىق ورمان وتىرعىزىلىپ، سولتۇستىكتەن وڭتۇستىككە قاراي بىرتىندەپ كەڭەيتىلدى" دەيدى بي كشيان ەسكە الىپ.

توعان قازعان كەزدە كوكيار تەكشەسى جىرا ـ جىقپىتتى بولعاندىقتان، كوپتەگەن توپىراق كۇرەگىش ماشينالاردى بىسكە قوسىپ جەردى تەگستەۋگە تۇرا كەلدى. بي كشيان تەكشەدە شاتىر تىگىپ، سول جەردە تاماقتانىپ، جاتىپ ـ تۇرىپ، جۇمىس بستەدى.

جۇمىس باسى شاڭ ـ توزاڭ بولعاندىقتان، جۇمىس باسىندا قولباسشىلىق بستەيتىن بي كشياننىڭ ئۇستى ـ باسى اق توپىراق بولدى. ئاپ ـ ئساتتىڭ ىشىندە مۇرىن قۇيسى توپىراققا تولدى.

سوردىڭ اسىرەمەن، بەتباق دالانىڭ كەي جەرىندە توپىراق شورلانىپ قالاتىن. بي كشيان جۇمىسشىلاردى باستاپ لوم تەمىرمەن، بالعامەن اقىرىنداپ قازا بەردى. جىل بويى اعاش ەككەندىكتەن، ونىڭ قولىنىڭ ئپشىنى دە وزگەرىپ، تىرناعى ادەتتەگى ادامدارىنكىنەن 2 ـــ 3 ەسە قالىڭدادى، ساۋساقتارى دا جايشىلىقتاعى ادامدارىنكىنە قاراعاندا جۇڭداپ كەتتى.

قارجى ۇنەمدەۋ ئۇشىن، بي كشيان اقشۇ ايماعىنداعى ورمان الاڭدارىنان تەحنيكتەر اكەلىپ، ولاردى باستاپ قالامشا جەتىلدىردى.

قالامشانىڭ ئونۇ سالىستىرماسىنا كەپىلدىك ەتۇ ئۇشىن، بي كشيان قابىلدانعان جۇمسشىلاردى ئبىر تۇتاس تاربيەلەپ، ەگىلگەن اعاش قالامشالارىنا ئبىر تۇتاس تەڭايتقىش بەرىپ، ئبىر تۇتاس بۇتاپ، جەمىستەردى ئبىر تۇتاس سالالادى. 5 جىلدا ول اقشۇ ايماعىنا جەمىس ورمانىن باپتايتىن دارىندىلاردان ئبىر توبىن تاربيەلەپ بەردى.

كوكيار جاسىلداندىرۇ ينجەنەرياسى اتقارىلىپ 10 ـ جىلعا دەيىن، جاساندى سەرىكتەن تۇسىرىلگەن سۇرەتتە تاكلاماكان ئشولىنىڭ سولتۇستىك جيەگىندە جاسىل القاپ كورىنەدى، مىنە بۇل ۇزىندىعى شامامەن 25 كيلومەتر، كەڭدىگى 300 ـــ 3000 مەتر كەلەتىن كوكيار ەكپە ىقتاسىن ورمانى ەدى.

ئدال وسى جىلى بي كشياننىڭ دا زەينەتكە شىعاتىن كەزى بولعان ەدى. اقشۇ ايماقتىق پارتكومنىڭ سول كەزدەگى شۇجيە شيۇڭ حۇيين وعان: "لاۋبي، زەينەتكە شىققان سوڭ، مىنا نەشە ئجۇز مىڭ مۇلىق ورماننان الاڭدامايسىز با؟" دەيدى. بي كشيان «زەينەتكە شىعۇ ئوتىنىشىن» قايتارىپ الىپ: "ەندەشە، تاعى دا ئبىراز قۇلشىنىپ، جەمىس ورمان شارۋاشلىعى جوعارى دەڭگەيگە كوتەرىلگەن سوڭ زەينەتكە شىعايىن" دەيدى.

■ اۋەلگى ماقساتتى ماڭگى ساقتاپ، جاسىل القاپتى قورعادى

1998 ـ جىلى كوكياردىڭ ئجۇزىنىڭ ئتۇيىن تاستادى، المۇرت جەمىسى ماۋەلەدى، تەلۋ ارقىلى وسىرىلگەن المانىڭ ئدامى وزگەشە بولدى. بي كشيان ەندى الاڭسز بولىپ، «زەينەتكە شىعۇ ئوتىنىشىن» قايتا تاپسىردى.

"مەملەكەتتىك كەڭەستىڭ ەرەكشە جاردەماقسىنان يگىلىكتەنەتىن مامان بولعان ئسز كوكيار جاسىلداندىرۇ ينجەنەرياسىن قۇرۇشلاردىڭ ئبىرىنسز، اقشۇ ايماعىنىڭ ورمان شارۋاشلىعىنىڭ دامۇىنا كەسەك ۇلەس قوسۇشىسىز. ئسزدىڭ زەينەتكە شىعۇ ۇاقىتىڭزدى شەكسىز كەشكىرىسەك بولمايدى، ئبىراق زەينەتكە شىعا سالا دەمالۇڭىزعا استە بولمايدى، ئبىزدىڭ اقشۇعا ۇزدىكسىز ۇلەس قوسۇڭىز كەرەك" دەيدى اقشۇ ايماقتىق پارتكومنىڭ سول كەزدەگى شۇجيە حۇۇ چاڭان بي كشيانعا تەرەڭ سۇيىسپەنشىلىكپەن.

بي كشيان: "كوكياردا كوپ تابىسقا كەنەلدىم. مۇندا ئوز كۇشىنە سۇيەنىپ ئومىر ئسۇرۇ، ىنتىماقتاسا العا بىلگەرىلەۋ، قاجىرلىلىقپەن شارۋاشلىق قۇرۇ، قالتقىسىز ۇلەس قوسۇ سىندى كوكيار رۇحى اقشۇداعى نەشە ۇرپاق ادامنىڭ رۇحانى قوزعاۋشى كۇشى عانا ەمەس، سوندای ـ اق مەنىڭ اقتىق دەممە دەيىن كۇرەس جۇرگىزۇمنىڭ رۇحانى قوزعاۋشى كۇشى، مەن ورماندى ئومىر بويى سەرىك ەتەمىن" دەپ جاۋاپ بەردى.

زەينەتكە شىعا سالا بي كشيان اقشۇ ايماقتىق شۇعاتىن كەزى بولعان ەدى. اقشۇ ايماقتىق پارتكومنىڭ سول كەزدەگى شۇجيە شيۇڭ حۇيين وعان: "لاۋبي، زەينەتكە شىققان سوڭ، مىنا نەشە ئجۇز مىڭ مۇلىق ورماننان الاڭدامايسىز با؟" دەيدى. بي كشيان «زەينەتكە شىعۇ ئوتىنىشىن» قايتارىپ الىپ: "ەندەشە، تاعى دا ئبىراز قۇلشىنىپ، جەمىس ورمان شارۋاشلىعى جوعارى دەڭگەيگە كوتەرىلگەن سوڭ زەينەتكە شىعايىن" دەيدى.

■ اۋەلگى ماقساتتى ماڭگى ساقتاپ، جاسىل القاپتى قورعادى

1998 ـ جىلى كوكياردىڭ ئجۇزىنىڭ ئتۇيىن تاستادى، المۇرت جەمىسى ماۋەلەدى، تەلۋ ارقىلى وسىرىلگەن المانىڭ ئدامى وزگەشە بولدى. بي كشيان ەندى الاڭسز بولىپ، «زەينەتكە شىعۇ ئوتىنىشىن» قايتا تاپسىردى.

"مەملەكەتتىك كەڭەستىڭ ەرەكشە جاردەماقسىنان يگىلىكتەنەتىن مامان بولعان ئسز كوكيار جاسىلداندىرۇ ينجەنەرياسىن قۇرۇشلاردىڭ ئبىرىنسز، اقشۇ ايماعىنىڭ ورمان شارۋاشلىعىنىڭ دامۇىنا كەسەك ۇلەس قوسۇشىسىز. ئسزدىڭ زەينەتكە شىعۇ ۇاقىتىڭزدى شەكسىز كەشكىرىسەك بولمايدى، ئبىراق زەينەتكە شىعا سالا دەمالۇڭىزعا استە بولمايدى، ئبىزدىڭ اقشۇعا ۇزدىكسىز ۇلەس قوسۇڭىز كەرەك" دەيدى اقشۇ ايماقتىق پارتكومنىڭ سول كەزدەگى شۇجيە حۇۇ چاڭان بي كشيانعا تەرەڭ سۇيىسپەنشىلىكپەن.

بي كشيان: "كوكياردا كوپ تابىسقا كەنەلدىم. مۇندا ئوز كۇشىنە سۇيەنىپ ئومىر ئسۇرۇ، ىنتىماقتاسا العا بىلگەرىلەۋ، قاجىرلىلىقپەن شارۋاشلىق قۇرۇ، قالتقىسىز ۇلەس قوسۇ سىندى كوكيار رۇحى اقشۇداعى نەشە ۇرپاق ادامنىڭ رۇحانى قوزعاۋشى كۇشى عانا ەمەس، سوندای ـ اق مەنىڭ اقتىق دەممە دەيىن كۇرەس جۇرگىزۇمنىڭ رۇحانى قوزعاۋشى كۇشى، مەن ورماندى ئومىر بويى سەرىك ەتەمىن" دەپ جاۋاپ بەردى.

زەينەتكە شىعا سالا بي كشيان اقشۇ ايماقتىق ورمان وتىرعىزىلىپ، سولتۇستىكتەن وڭتۇستىككە قاراي بىرتىندەپ كەڭەيتىلدى" دەيدى بي كشيان ەسكە الىپ.

توعان قازعان كەزدە كوكيار تەكشەسى جىرا ـ جىقپىتتى بولعاندىقتان، كوپتەگەن توپىراق كۇرەگىش ماشينالاردى بىسكە قوسىپ جەردى تەگستەۋگە تۇرا كەلدى. بي كشيان تەكشەدە شاتىر تىگىپ، سول جەردە تاماقتانىپ، جاتىپ ـ تۇرىپ، جۇمىس بستەدى.

جۇمىس باسى شاڭ ـ توزاڭ بولعاندىقتان، جۇمىس باسىندا قولباسشىلىق بستەيتىن بي كشياننىڭ ئۇستى ـ باسى اق توپىراق بولدى. ئاپ ـ ئساتتىڭ ىشىندە مۇرىن قۇيسى توپىراققا تولدى.

سوردىڭ اسىرەمەن، بەتباق دالانىڭ كەي جەرىندە توپىراق شورلانىپ قالاتىن. بي كشيان جۇمىسشىلاردى باستاپ لوم تەمىرمەن، بالعامەن اقىرىنداپ قازا بەردى. جىل بويى اعاش ەككەندىكتەن، ونىڭ قولىنىڭ ئپشىنى دە وزگەرىپ، تىرناعى ادەتتەگى ادامدارىنكىنەن 2 ـــ 3 ەسە قالىڭدادى، ساۋساقتارى دا جايشىلىقتاعى ادامدارىنكىنە قاراعاندا جۇڭداپ كەتتى.

قارجى ۇنەمدەۋ ئۇشىن، بي كشيان اقشۇ ايماعىنداعى ورمان الاڭدارىنان تەحنيكتەر اكەلىپ، ولاردى باستاپ قالامشا جەتىلدىردى.

قالامشانىڭ ئونۇ سالىستىرماسىنا كەپىلدىك ەتۇ ئۇشىن، بي كشيان قابىلدانعان جۇمسشىلاردى ئبىر تۇتاس تاربيەلەپ، ەگىلگەن اعاش قالامشالارىنا ئبىر تۇتاس تەڭايتقىش بەرىپ، ئبىر تۇتاس بۇتاپ، جەمىستەردى ئبىر تۇتاس سالالادى. 5 جىلدا ول اقشۇ ايماعىنا جەمىس ورمانىن باپتايتىن دارىندىلاردان ئبىر توبىن تاربيەلەپ بەردى.

كوكيار جاسىلداندىرۇ ينجەنەرياسى اتقارىلىپ 10 ـ جىلعا دەيىن، جاساندى سەرىكتەن تۇسىرىلگەن سۇرەتتە تاكلاماكان ئشولىنىڭ سولتۇستىك جيەگىندە جاسىل القاپ كورىنەدى، مىنە بۇل ۇزىندىعى شامامەن 25 كيلومەتر، كەڭدىگى 300 ـــ 3000 مەتر كەلەتىن كوكيار ەكپە ىقتاسىن ورمانى ەدى.

ئدال وسى جىلى بي كشياننىڭ دا زەينەتكە شى